

Certificering en blockchaintechnologie voor familiebedrijven

De blockchaintechnologie biedt diverse mogelijkheden voor vermogende families en hun ondernemingen. Mr. Peter Hofman, Léon Hoeksema AA en mr. Rogier Wolf onderzoeken welke opties er zijn. Gaat het om een utopie, is het toekomstmuziek of toch 2018?

Wie op internet op zoek gaat naar 'blockchaintechnologie' krijgt een veelheid aan hits. De verwijzingen op het worldwide web zijn op hoofdlijnen onder te verdelen in drie categorieën. Ten eerste zijn er informatieve artikelen en filmpjes waarin wordt uitgelegd wat de blockchain inhoudt. De tweede categorie betreft nieuws en uitleg over cryptocurrency.¹ Tot slot zijn er de verhalen over zogeheten ICO's (Initial Coin Offerings): ondernemingen die funding ophalen door het uitgeven van crypto-aandelen of tokens op een cryptobeurs. In het algemeen wordt blockchaintechnologie als veelbelovend gezien.² In deze bijdrage onderzoeken wij op welke wijze blockchaintechnologie mogelijkheden aan vermogende families en hun ondernemingen biedt. Wij doen hiertoe een eerste aanzet aan de hand van certificering van aandelen en de overdracht daarvan. Eerst gaan wij in op de vraag wat blockchaintechnologie is en op de mogelijke

toepassing daarvan bij familievermogen en familiebedrijven. Daarna komen de civielrechtelijke aspecten van certificering van aandelen en de overdracht daarvan aan de orde. Vervolgens beschrijven we een praktijkvoorbeeld waarbij deze certificering en overdracht door middel van blockchaintechnologie heeft plaatsgevonden. Ook komen fiscaalrechtelijke aandachtspunten aan de orde. Wij sluiten af met een conclusie.

Wat is de blockchaintechnologie?

De blockchain wordt in de white paper van DutchChain beschreven als 'een openbaar gemeenschappelijk register dat transacties en handelingen permanent opslaat, via het internet. De transacties worden gevalideerd door bewezen veilige wiskundige principes en het netwerk bereikt continu consensus over de correctheid van iedere transactie, waardoor een onomstotelijk correcte bewezen, gedeelde bron van waarheid bestaat. Hierdoor kan niet alleen iedere transactie en handeling worden vertrouwd, ook kunnen alle partijen middels éénzelfde communicatielaag vertrouwde data met elkaar uitwisselen. Vertrouwen is hiermee gedigitaliseerd.'³

Voor de praktijk is ten eerste van belang dat de blockchain een openbaar register is, waarin transacties permanent kunnen worden opgeslagen. In feite is dit een moderne versie van de multomap, opslag op de server of opslag in de cloud. Dat het register openbaar is, be-

Léon Hoeksema AA is accountant / partner bij Financial Boardroom Amsterdam. Peter Hofman is fiscalist / partner bij Financial Boardroom Amsterdam. Rogier Wolf is advocaat bij UdinkSchepel Advocaten en universitair docent aan Maastricht University (ICGI).

tekent niet dat de inhoud voor iedereen zichtbaar is. De inhoud kan worden versleuteld en is daarmee slechts toegankelijk voor bepaalde partijen.⁴

Het tweede element uit de hiervoor aangehaalde definitie is de bron van waarheid. Transacties in de blockchain zijn permanent zichtbaar. Nieuwe transacties en wijzigingen worden toegevoegd aan het register. Niemand kan ongemerkt iets 'weghalen' of toevoegen: alles is zichtbaar. Doordat er één openbaar register is in plaats van dat iedere betrokkene een eigen dossier heeft, is er één bron van waarheid. Een 'trusted party' die als onafhankelijke partij 'de waarheid' bewaakt, is niet nodig. Een transactie waarbij twee of meerdere partijen zijn betrokken, zal vooralsnog nog steeds in een overeenkomst worden vastgelegd.⁵ Deze overeenkomsten kunnen worden opgeslagen in de blockchain en omgezet in zogeheten 'smart contracts'. Met deze smart contracts wordt een keten van handelingen, zoals afgesproken in de overeenkomst, geautomatiseerd.⁶

Kort gezegd, biedt de blockchain zekerheid en veiligheid bij het vastleggen en documenteren van transacties, zonder dat een derde partij noodzakelijk is om deze zekerheid en veiligheid te waarborgen. Dit kan desgewenst volledig anoniem gebeuren als er (vooralnog)

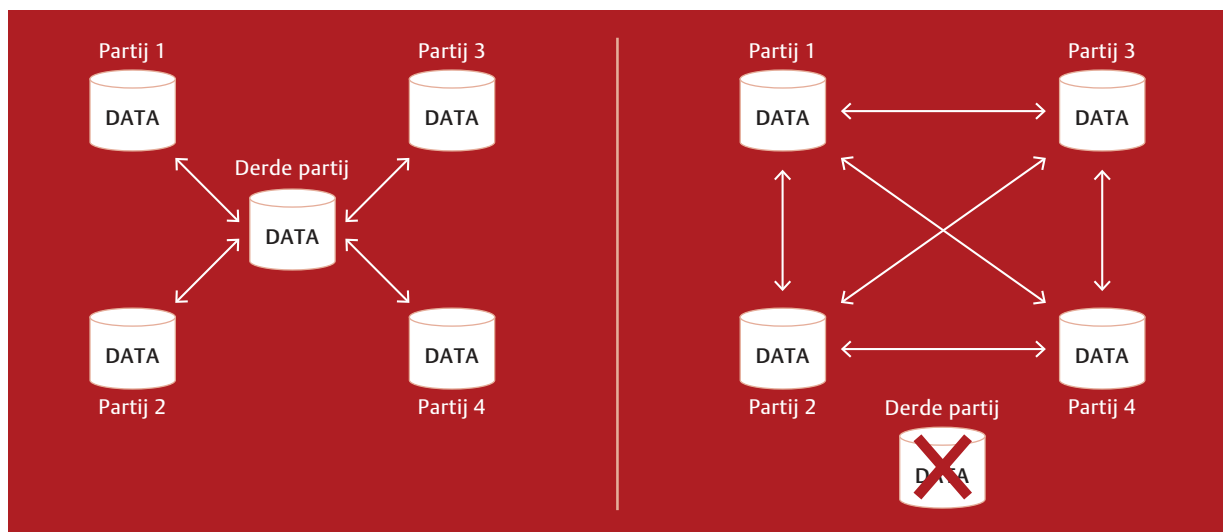
één partij bij de vastlegging is betrokken. Ook kan toegang worden verleend aan een beperkt aantal betrokken partijen of kan de vastlegging openbaar zijn, zoals dat bij de bitcoin het geval is.

Mogelijkheden van blockchain bij familievermogen en familiebedrijven

De blockchaintechnologie biedt diverse mogelijkheden voor vermogende families en hun ondernemingen. Ten eerste voor het houden van aandelen in ondernemingen en beleggingsvehikels en alle rechtshandelingen die met een dergelijk bezit samenhangen, zoals het uitkeren van dividenden, overdragen van participaties en het goedkeuren van de jaarrekening.

Ten tweede kunnen aandelen, winstrechten en (winstdelende) leningen worden geregistreerd en verhandeld in de blockchain. Dit kan met name voor ondernemingen een efficiënte en overzichtelijke wijze van registratie en fundraising betekenen.

Tot slot biedt de blockchain een veilige plaats voor het registreren van de eigendom van zaken die niet elders zijn geregistreerd,⁸ zoals sieraden, kunst en andere persoonlijke bezittingen. Dat kan een hulpmiddel zijn bij het vastleggen en (later) het verdelen van een nalatenschap. Een combinatie van de eerste en tweede mogelijkheid is het certificeren van aandelen. Hierop gaan wij nader in.

Figuur 1. Illustratie Blockchain⁷

Certificaten van aandelen en de overdracht daarvan⁹

De rechtsfiguur van certificaten van aandelen is niet in de wet geregeld.¹⁰ Een aandeelhouder kan zijn aandelen in een B.V. certificeren. Van den Ingh omschrijft certificering van aandelen als volgt: ‘Certificering van aandelen omvat alle rechtshandelingen die strekken tot verkrijging, krachtens overdracht of uitgifte, van aandelen door de uitgever van certificaten van die aandelen en/of tot uitgifte van certificaten aan degenen voor wie hij als rechthebbende de aandelen ten titel van beheer zal houden.’¹¹

Door certificering wordt in de regel de juridische en economische eigendom van de aandelen gesplitst. Het gaat om een driehoeksverhouding. De aandelen worden ten titel van beheer overgedragen aan en gehouden door een administratiekantoor (AK). Het AK is in goederenrechtelijke zin rechthebbende op de aandelen. Het administratiekantoor oefent als aandeelhouder de aan de aandelen verbonden zeggenschapsrechten uit, terwijl de certificaathouder (indirect) de aan het aandeel verbonden financiële rechten heeft, zoals het recht op dividend.

In de regel berust het aan het aandeel verbonden stemrecht bij het AK en kunnen andere zeggenschapsrechten aan de (vergadering van) certificaathouder(s) zijn toebedeeld. In de praktijk is de rechtsvorm van het administratiekantoor veelal een stichting, ook wel STAK (STichting AdministratieKantoor) genoemd. De stichting beheert de aandelen en geeft de certificaten van aandelen aan de certificaathouder(s) uit. De rechtsverhouding tussen het administratiekantoor en de certificaathouder(s) is een beheerovereenkomst, die belichaamd wordt in de administratievoorwaarden. Er is aldus sprake van een contractuele grondslag.

In de administratievoorwaarden komt een veelheid aan onderwerpen aan de orde dat de verhouding tussen het AK en de certificaathouder(s) regelt. In de kern gaat het daarbij om (i) op welke wijze de uitkering op de aandelen aan de certificaathouder(s) wordt door of uitbetaald, en (ii) op welke wijze het AK ten behoeve van de certificaathouder(s) het stemrecht op de door haar in beheer gehouden aandelen uitoefent. Meer in het bijzonder is te denken aan bepalingen over het register van certificaathouders, de inzage in en het verkrijgen van

een uittreksel uit dat register, de levering en overgang van certificaten, de vergadering van certificaathouders, de oproeping van deze vergadering en het stemrecht in die vergadering, de administratie van de door het administratiekantoor in de vennootschap gehouden aandelen en de toelaatbaarheid van vervreemding van die aandelen, het doen van een voorstel door de certificaathouders over de wijze waarop het administratiekantoor het stemrecht uitoefent, het dividend en andere uitkeringen (in de regel dat het administratiekantoor het dividend op de aandelen en andere uitkeringen van de vennootschap int en aan de certificaathouder voldoet), het voorkeursrecht van certificaathouders bij uitgifte van nieuwe certificaten bij uitgifte van nieuwe aandelen door de vennootschap, de uitoefening van claimrechten, het wettelijk pandrecht van de certificaathouder op de aandelen in de vennootschap (bij certificaten met vergaderrecht), het verval van het recht op uitkering, decertificering, wijziging van de administratievoorwaarden, kosten aan de administratie verbonden en een geschillenregeling. Op de rechtsverhouding tussen het administratiekantoor als aandeelhouder en de vennootschap zijn de wet en de statuten van de vennootschap van toepassing.

Een certificaat van aandeel is een vorderingsrecht op naam.¹² Dat vorderingsrecht wordt overeenkomstig het bepaalde in artikel 3:94 BW geleverd. Artikel 3:94 lid 1 BW bepaalt dat een vorderingsrecht kan worden overgedragen door een onderhandse akte met mededeling daarvan aan in dit geval de STAK door de vervreemder of verkrijger. Anders dan bij de levering van een aandeel,¹³ is dus voor de levering van een certificaat geen notariële, maar een onderhandse akte vereist.¹⁴ In de praktijk komt het voor dat in de administratievoorwaarden bepaald is dat certificaten bij notariële akte moeten worden overgedragen. Dat is een niet noodzakelijk vormvoorschrift. De juridische gevolgen van het niet in acht nemen van dit vormvoorschrift laten wij hier rusten. In het kader van certificering van aandelen via blockchain-technologie is van belang dat enkel een onderhandse akte voor de overdracht van certificaten van aandelen voldoende is, ook ten aanzien van de bewijspositie dat is overgedragen. Wij komen hierop terug. Let wel, eventuele overdrachtsbeperkingen ten aanzien van de certifica-

*Het onderwerp blockchain komt tegenwoordig
steeds vaker aan de orde
tijdens gesprekken met familiebedrijven*

ten op grond van de administratievoorwaarden moeten in acht genomen worden. Het gaat het bestek van deze bijdrage te buiten hierover nader uit te weiden.

Praktijkvoorbeeld: certificaten van aandelen en overdracht daarvan in de blockchain

Het praktijkvoorbeeld is ontleend aan de overdracht van een aandelenbelang in een Nederlandse besloten vennootschap in 2018 in het Ethereum netwerk waarbij auteurs waren betrokken.¹⁵

Een onderneming (hierna: Holding B.V.) heeft het volledige belang in een Nederlandse besloten vennootschap (hierna: de B.V.). In het kader van een samenwerking wenst de Holding B.V. de helft van dit belang over te dragen aan een beoogd joint venture partner. De verwachting bestaat dat op termijn werknemers gaan participeren. Aan deze participaties zijn voorwaarden verbonden, zoals good- en badleavebepalingen. De verwachting is dat er jaarlijks toe- en uitredingen gaan plaatsvinden. De zeggenschap moet te allen tijde bij de twee joint venture partners (blijven) liggen. Daarnaast geldt een aanbiedingsplicht als een partij haar belang wenst te vervreemden. Deze samenwerking is als volgt vormgegeven.

De aandelen in de B.V. zijn gecertificeerd. Hiertoe is een STAK opgericht. De aandelen zijn ten titel van beheer overgedragen aan de STAK. De STAK heeft certificaten van aandelen uitgereikt. Deze certificaten worden hierbij als 'tokens' gedefinieerd en het certificeren als 'tokenizen'. Deze rechtshandelingen zijn, voor zover wettelijk vereist, vastgelegd in notariële akten, waarin de certificering van aandelen is vormgegeven. Alle overige overeenkomsten, zoals de administratievoorwaarden en de akte van cessie ten behoeve van de overdracht van de certificaten van aandelen, worden onderhands vastgelegd. Deze

onderhandse overeenkomsten worden 'gehasht' zodat deze verbonden kunnen worden aan de transacties in de blockchain. De hash fungeert als een soort vingerafdruk. Zo worden onder meer de afspraken over het beheer van de aandelen onderhands vastgelegd in administratievoorwaarden. Hierin is onder andere vastgelegd hoe de tokens worden gecreëerd in de blockchain, dat de tokens en hun houders in de blockchain worden geregistreerd en onder welke voorwaarden overdrachten kunnen plaatsvinden. In de blockchain is vervolgens daadwerkelijk geregistreerd wie de houders van de tokens zijn.

Voor de betrokken partijen is een interface gemaakt, zodat zij op een eenvoudige wijze kunnen inloggen.¹⁶ De transactie met de joint venture partner is vervolgens geïnitieerd in deze applicatie (en dus in de blockchain) door het bestuur van de Stichting. Zij hebben hiertoe een onderhandse overdrachtsakte opgesteld en ter accordering aan de tokenhouder en de beoogde joint venture partner ter beschikking gesteld in de blockchainomgeving. Doordat de administratievoorwaarden zijn vormgegeven als een smart contract kan de overdracht slechts plaatsvinden na toestemming van alle bestaande certificaathouders. Door het invoeren van het transactienummer kan de huidige certificaathouder in de blockchain, onder haar eigen account, toestemming geven. Nadat de joint venture partner ook zijn akkoord geeft, worden de tokens automatisch overgedragen en wordt het certificaathoudersregister automatisch in de blockchain bijgewerkt.¹⁷ Toekomstige toe- en uitredingen van werknemers kunnen eveneens eenvoudig en veilig plaatsvinden door de overdracht van tokens via het hiervoor beschreven geautomatiseerde proces in de blockchain. Ook kan bijvoorbeeld de werking van de goodleave- en badleavebepalingen automatisch worden afgedwongen.¹⁸

*In de toekomst is het wellicht mogelijk
bepaalde informatiedeling met de fiscus geautomatiseerd
via het smartcontract te laten plaatsvinden*

Een aantal civielrechtelijke en praktische aspecten van certificaten in de blockchain

Hiervoor stelden wij dat in het kader van certificering van aandelen via blockchaintechnologie van belang is dat enkel een onderhandse akte voor de overdracht van certificaten van aandelen voldoende is, ook ten aanzien van de bewijspositie die is overgedragen. Bewijs kan worden geleverd door alle middelen, tenzij de wet anders bepaalt.¹⁹ Akten zijn onderhandse geschriften, bestemd om tot bewijs te dienen. Een notariële akte is een authentieke akte. Onderhandse akten zijn alle akten die niet authentieke akten zijn.²⁰ Een authentieke akte levert dwingend bewijs op ten aanzien van hetgeen door de auteur van die akte in de akte is vermeld. Tegenbewijs daartegen staat echter open.²¹ In die zin is de toegevoegde waarde van een notariële akte beperkt en zou de blockchain daarvoor een alternatief kunnen zijn. Het gaat het bestek van deze bijdrage te buiten over de voor- en nadelen van een notariële akte tot overdracht van certificaten van aandelen nader uit te weiden.

Voor de overdracht van certificaten blijft vooralsnog op grond van artikel 3:94 BW een (ondertekende) onderhandse akte vereist. Dat kan ook op elektronisch wijze. Artikel 156a lid 1 Rv bepaalt dat onderhandse akten ook op een andere wijze dan bij geschrift kunnen worden opgemaakt op zodanige wijze dat het degene ten behoeve van wie de akte bewijs oplevert, in staat stelt om de inhoud van de akte op te slaan op een wijze die deze inhoud toegankelijk maakt voor toekomstig gebruik. De periode van toegankelijkheid moet zijn afgestemd op het doel waarvoor de akte bestemd is te dienen. Daarnaast moet een ongewijzigde reproductie van de inhoud van de akte mogelijk zijn. Aan een wettelijke verplichting tot het verschaffen van een onderhandse

akte kan alleen op een andere wijze dan bij geschrift worden voldaan met uitdrukkelijke instemming van degene aan wie de akte moet worden verschaft.²² Een instemming ziet, zolang zij niet is herroepen, eveneens op het verschaffen van een gewijzigde onderhandse akte. De elektronische onderhandse akte kan worden voorzien van een elektronische handtekening in de zin van artikel 3:15a BW. In de literatuur is op diverse complicaties ten aanzien van de elektronische onderhandse akte en de elektronische handtekening gewezen.²³ Het gaat het bestek van deze bijdrage te buiten hierop nader in te gaan.²⁴ Vanuit het oogpunt van rechtszekerheid geniet de old school schriftelijk en ondertekende onderhandse akte (vooralsnog) de voorkeur. Praktisch gezien kan echter een en ander via blockchaintechnologie worden ingericht. Er zullen ervaringen met de blockchaintechnologie moeten worden opgedaan om te bezien of een en ander in het wettelijk kader van de elektronische onderhandse akte en de elektronische handtekening past.

De hash van de old school-akte (waarbij de onderliggende akte voor de betrokken partijen beschikbaar blijft) vergemakkelijkt echter de registratie van de certificaten. Bovendien staat vast wie houder is van het certificaat. De blockchaintechnologie kan er verder voor waken dat de aanbodingsregeling in de administratievoorwaarden is nageleefd. Als bijvoorbeeld het bestuur (nog) geen goedkeuring aan de overdracht van een certificaat heeft gegeven of als degene aan wie het certificaat overgedragen zal worden niet iemand is die tot de kring behoort aan wie volgens de administratievoorwaarden kan worden overgedragen, zal geen overdracht en registratie in de blockchain kunnen plaatsvinden. Door de wijze van programmeren wordt dat verhinderd. Een ander voor-

beeld in het kader van een aanbiedingsregeling is dat als een werknemer gehouden is zijn certificaten van het werknemersparticipatieplan bij uitdiensttreding aan te bieden aan de andere certificaathouders, die laatsten automatisch en direct een melding ontvangen van die aanbieding (en vervolgens daarop kunnen reflecteren). In het verlengde hiervan kan betaling van het certificaat in verband met de koop en verkoop daarvan direct via de blockchain in cryptocurrency geschieden.²⁵ Daarbij kan automatisch rekening gehouden worden met een eventuele van toepassing zijnde good- of bad leaverbepaling. Te denken valt ook aan de uitbetaling van dividenden op de aandelen die op grond van de administratievoorwaarden door de STAK direct aan de certificaathouders moeten worden doorbetaald.

Het voordeel van de blockchaintechnologie is dat het rechtszekerheid combineert met een zeer hoge mate van het elektronisch en automatisch verwerken van processen. Dat maakt het efficiënt en minder foutgevoelig. Vooral als een werknemersparticipatieplan is vormgegeven door certificering van aandelen en vele medewerkers aan dat plan deelnemen, betekent dit een aanzienlijke administratieve lastenverlichting.

Een aantal fiscale aspecten van certificaten in de blockchain

Controle fiscus

Op basis van de artikel 47 e.v. AWR zijn de ‘tokenhouders’ (de certificaathouders), de Holding B.V. en de B.V. onder meer verplicht desgevraagd ‘de boeken, bescheiden en andere gegevensdragers of de inhoud daarvan – zulks ter keuze van de inspecteur’ ter beschikking te stellen aan de Belastingdienst. De blockchaintechnologie biedt de mogelijkheid de Belastingdienst toegang te geven tot de blockchainomgeving, waardoor op eenvoudige wijze aan de verplichting tot inlichtingenverstrekking kan worden voldaan. Dat is niet anders dan in het geval dat de informatie zou zijn opgeslagen in een multimap of in de cloud.

In de toekomst zal het wellicht zelfs mogelijk zijn bepaalde informatiedeling met de Nederlandse fiscus (en buitenlandse autoriteiten) geautomatiseerd via het smart

contract te laten plaatsvinden. Denk aan de informatieverstrekking over de inhouding van dividendbelasting en loonbelasting of de waardering van de tokens op de peildatum 1 januari van ieder jaar voor box 3 tokenhouders. Ook het indienen van de aangiften en de daaruit volgende afdrachtverplichtingen van dividend- en loonbelasting kunnen geautomatiseerd plaatsvinden.

Kwalificatie tokens voor de vennootschapsbelasting en inkomstenbelasting

In het praktijkvoorbeeld heeft de Holding B.V. de aandelen in de B.V. gecertificeerd. De certificaten en de rechtshandelingen die met de certificaten samenhangen, zoals de overdracht en het besluit tot dividenduitkering, worden geregistreerd en uitgevoerd in de blockchain. De vraag komt dan op of de fiscale behandeling van de tokens en die van de tokenhouder verschilt van die van certificaten en de certificaathouders. Wij concluderen dat dit niet het geval is. De fiscale behandeling volgt uit de civielrechtelijke afspraken en rechtshandelingen. Dat deze afspraken worden vastgelegd en uitgevoerd in de blockchain is in die zin niet relevant. Wij lichten dit hierna nader toe.

Voor de fiscale kwalificatie van de tokens en de fiscale gevolgen voor de tokenhouder is allereerst de civielrechtelijke duiding van belang. Zoals we hiervoor beschreven, is een token (zoals gevormd in het praktijkvoorbeeld) een synoniem van een certificaat (of: de digitale vastlegging van het certificaat). De token is derhalve vanuit civielrechtelijk oogpunt een vorderingsrecht, zoals eveneens hiervoor beschreven. Dit is voor de fiscale duiding het startpunt. Vervolgens is het de vraag of de token materieel kwalificeert als een vorderingsrecht. Dit is in het algemeen niet het geval als de tokenhouder met het vorderingsrecht wordt geacht het gehele economische belang bij het onderliggende vermogensbestanddeel te hebben. In dat geval kwalificeert hij als economische eigenaar en wordt hij voor fiscale doeleinden in de regel geacht de eigendom van het onderliggende vermogensbestanddeel te hebben.²⁶ Van economische eigendom is sprake als een ander dan de juridische eigenaar het gehele economische belang heeft. Het economische belang houdt in het risico van waardedaling (inclusief tenietgaan), de kans op waardeinstijging en het genot van

de vruchten.²⁷ Zeggenschap speelt geen rol bij het bepalen of sprake is van economische eigendom. In het praktijkvoorbeeld betekent dit onder meer dat de Holding B.V. wordt geacht economisch eigenaar van de aandelen in de B.V. te zijn. Hiermee is de deelnemingsvrijstelling van artikel 13, Wet op de vennootschapsbelasting 1969 (hierna: Wet Vpb 1969) van toepassing op voordelen die worden behaald met de tokens. Als sprake was van een fiscale eenheid tussen Holding B.V. en de B.V., dan zal deze doorgaans verbreken als het gevolg van het ‘tokenizen’.²⁸

Voor de heffing van inkomstenbelasting zal het toekennen van tokens aan werknemers een belastbaar feit voor de loonbelasting en de inkomstenbelasting kunnen opleveren als de toekenning een beloning in het kader van de dienstbetrekking vormt. Afhankelijk van de wijze waarop werknemers participeren, behoren de tokens vervolgens tot box 1,²⁹ box 2³⁰ of box 3.³¹

Een vraag die in dit verband opkomt, is op welk moment de tokenhouder in box 2 wordt geacht een dividend te genieten uit de tokens, met name als het dividend niet direct wordt ‘doorgestoten’ aan de tokenhouder maar wordt herbelegd door, in het praktijkvoorbeeld, de STAK.³² Zoals gezegd, zijn dit geen andere vraagstukken dan die opkomen bij de ‘reguliere’ certificering van aandelen.³³

Conclusie: utopie, toekomstmuziek of 2018?

In deze bijdrage hebben we onderzocht op welke wijze certificering van aandelen en blockchaintechnologie mogelijkheden aan vermogende families en hun ondernemingen biedt. De conclusie is dat de civielrechtelijke en fiscale implicaties beperkt zijn. In ieder geval zijn de implicaties uit het praktijkvoorbeeld waarin aandelen werden ‘getokenized’ niet anders dan ingeval van een reguliere certificering. Wij verwachten dan ook dat het succesvol kunnen toepassen van de blockchaintechnologie voor familievermogens niet zal worden belemmerd door de civiel- en fiscaalrechtelijke implicaties, maar dat dit veel meer mogelijkheden biedt. Doorslaggevend zal zijn in hoeverre er behoefte bestaat rechtszekerheid en veiligheid te waarborgen bij het vastleggen en documenteren van transacties zonder dat een derde partij noodzakelijk is.

Noten

- 1 De cryptocurrency, waarvan de bitcoin de meest verhandelde munt en het grootst in omvang is, is waarschijnlijk de bekendste vorm van een toepassing van de blockchaintechnologie.
- 2 <https://dapp.design/>: Blockchain is op dit moment een van de grootste hypes in IT-land en wordt gezien als aan van de grootste disruptors van klassieke businessmodellen.
- 3 Voor het technische deel verwijzen we naar de white paper (www.dutchchainwhitepaper.nl) en andere bronnen, zoals J. Linnemann, Juridische aspecten van (toepassingen van) Blockchain’, *Computerrecht* 2016/218.
- 4 Voor het technische deel verwijzen we naar dit artikel van Ethereum-oprichter Vitalik Buterin (<https://blog.ethereum.org/2016/01/15/privacy-on-the-blockchain/>).
- 5 F. Stroucken en M.M. Oostermeyer schrijven in dit kader in *Vastgoed Fiscaal & Civiel*, ‘Gaat de blockchain de juridische (notariële) wereld veranderen?’, 2017/06: ‘De blockchaintechnologie zal zeker van toegevoegde waarde zijn om de bewijspositie ten aanzien van contracten te verbeteren, echter ten aanzien van de inhoud zal de input van advocaten en notarissen zeker nodig zijn.’
- 6 Zie T.J. de Graaf, ‘Van oud naar nieuw: van internet naar smart contracten en van mensen naar code I en II’, *WPNR* 2018/7199 en 2018/7200.
- 7 Illustratie is overgenomen uit de white paper van DutchChain, pagina 8.
- 8 Uiteindelijk zouden ook ‘registergoederen’ kunnen worden opgenomen in de blockchain in plaats van of in aanvulling op bijvoorbeeld het kadaster. Zie in dit kader C.G. Breedveld-de Voogd, ‘Digitale overdracht van woningen’, *WPNR* 2018/7179, p. 50-57 (hierna: Breedveld-de Voogd 2018).
- 9 Deze paragraaf is deels een bewerking van par. 2 van een eerdere bijdrage van Wolf. Zie R.A. Wolf, ‘Het certificaat van aandelen in de B.V.. Enkele beschouwingen en recente ontwikkelingen na invoering van de Wet Flex-B.V.’, *WPNR* 2016/7093, p. 113-119. Zie over certificering ook: F.J.P. van den Ingh, *Certificering en certificaat van aandeel bij de besloten vennootschap* (diss. Nijmegen), Serie vanwege het Van der Heijden Instituut deel 35, Deventer: Kluwer 1991 (hierna: Van den Ingh 1991); P.W. Hofman & S. Singh, ‘Certificeren van vermogen’, *Weekblad Fiscaal Recht* 2017/9; P.W. Hofman & R.A. Wolf, ‘Bedrijfsopvolging en certificering van aandelen: enkele aandachtspunten voor de praktijk’, *Vakblad Financiële Planning (VFP)* 2017-9, p.11-16; C.A. Schwarz & S.B. Garcia Nelen, *Certificering van aandelen*, Serie Ondernemingsrecht deel B.19, Den Haag: Sdu uitgevers 2016; R.A. Wolf, ‘Het certificaat van aandeel in de B.V. met (flexibel) vergaderrecht en (zonder) wettelijk pandrecht ex art. 3:259 BW of (met) pandrecht ex art. 2:198 BW’, *TvOB* 2016-5, p. 145-153; R.A. Wolf, annotatie

-
- bij Rb. Den Haag 11 mei 2016, ECLI:NL:RBDHA:2016:5701, Certificering van aandelen, borgtocht, toestemming van echtgenote ex art. 1:88 BW, *JOR* 2016/229; R.A. Wolf, Het certificaat van aandeel in de B.V.. Enkele beschouwingen en recente ontwikkelingen na invoering van de Wet Flex-B.V., *WPNR* 2016 (7093), p. 113-119; R.A. Wolf, 'Reactie op 'Bewiligde certificaten en overgangsrecht Wet Flex-B.V.' van mr. dr. G.J.C. Rensen in *WPNR* (2014) 7011?, *WPNR* 2014/7026, p. 661-664; R.A. Wolf, 'De certificaathouder zonder vergaderrecht, de kring van betrokkenen en vernietiging van besluiten', *Ondernemingsrecht* 2014-1, p. 3-10; en R.A. Wolf, *De kapitaalverschaffer zonder stemrecht in de B.V.* (diss. Maastricht), Serie vanwege het Van der Heijden Instituut deel 116, Deventer: Kluwer 2013.
- 10 De wetgever heeft hierover eens opgemerkt: 'Certificering is een constructie waarvan (...) de materiële inhoud eindeloos kan variëren. Het lijkt niet goed mogelijk daarvoor in de wet een deugdelijk kader te scheppen.' Zie Kamerstukken II 1984/85, 18 905, nr. 3, p. 15 (MvT).
- 11 Van den Ingh 1991, p. 18.
- 12 Zie in dit verband art. 2:202 BW: 'Certificaten aan toonder van aandelen mogen niet worden uitgegeven. Indien in strijd hiermede is gehandeld, kunnen, zolang certificaten aan toonder uitstaan, de aan het aandeel verbonden rechten niet worden uitgeoefend.'
- 13 Zie art. 2:196 BW.
- 14 Kamerstukken II 2008/09, 31 058, nr. 6, p. 41 (NV II).
- 15 Zie het *FD* van 3 mei 2018: 'Blockchain rukt op bij administratie van aandelen.'
- 16 Voor de gebruikers is een 'plug & play kastje' ontwikkeld dat qua uiterlijk vergelijkbaar is met een modem en dat kan worden aangesloten op de netwerkrouter. Dit kastje zorgt voor een permanente blockchainverbinding. Hierdoor hebben de betrokken partijen slechts een browser nodig om de applicatie te gebruiken.
- 17 Om de rechtszekerheid te vergroten is in de administratievoorwaarden overigens bepaald dat de onderliggende overeenkomsten leidend blijven in geval van technische fouten (menselijke programmeerfouten) en diefstal.
- 18 De vervolgstap is dat ook de geldstromen automatisch worden gekoppeld aan de transacties. Dit is technisch reeds mogelijk, niet alleen met cryptocurrency maar ook met bancaire betalingen in traditionele valuta. Dit maakt bijvoorbeeld automatische betalingen mogelijk die worden afgedwongen door het smart contract zodra de tokenhouders en/of het bestuur van de STAK besluiten tot een dividenduitkering van de vennootschap aan de verschillende tokenhouders. De betaling vindt dan rechtstreeks van de vennootschap aan de tokenhouders plaats.
- 19 Art. 152 Rv.
- 20 Art. 156 Rv.
- 21 Zie art. 157 en 151 Rv, HR 5 december 2003, *NJ* 2004/75 (Braam c.s./DGW) en HR 20 januari 2012, ECLI:NL:HR:2012:BU3100, *NJ* 2012/260.
- 22 Dat is niet het geval als de akte eveneens is ondertekend door degene aan wie de akte op grond van de wet moet worden verschaft.
- 23 Zie Breedveld-de Voogd 2018 en de in die bijdrage opgenomen literatuurverwijzingen.
- 24 Die kwestie zou een afzonderlijke bijdrage rechtvaardigen.
- 25 Zie in dit kader voetnoot 18.
- 26 Hetzelfde geldt als in plaats van certificaten bijvoorbeeld een winstdelende lening in de blockchain wordt geregistreerd. Deze winstdelende lening kan ook 'token' worden genoemd. Fiscaal zal ook in dat geval de civielrechtelijke duiding als uitgangspunt gelden. Als de houder van de winstdelende lening echter het gehele economische belang van een bepaald onderliggend vermogensbestanddeel heeft, zal de houder als economische eigenaar van dit vermogensbestanddeel kwalificeren.
- 27 De definitie volgt uit jurisprudentie zoals gewezen voor de directe belastingen. Zie onder meer HR 24 december 1957, nr. 13 378, BNB 1958/84.
- 28 Er wordt niet langer voldaan aan de eisen van art. 15, lid 1 Wet Vpb 1969, omdat Holding B.V. niet langer 95% van de juridische eigendom van de aandelen heeft. Slechts in uitzonderlijke situaties kan toch sprake zijn van een fiscale eenheid, zie HR 18 juni 2010, nr. 09/03662, *NTFR* 2010/1759. Wellicht ten overvloede merken we op dat als gevolg van de overdracht van het 50% belang aan de joint venture partner, de fiscale eenheid sowieso verbreekt.
- 29 Bijvoorbeeld als de werknemer opties op tokens krijgt toegerekend of als de tokens tot een zogeheten lucratief belang behoren.
- 30 Bijvoorbeeld als de werknemer een belang van 5% of groter verwerft of als bij een lucratief belang wordt gekozen voor heffing in box 2 op grond van art. 3.95b, lid 5 Wet IB 2001.
- 31 Bijvoorbeeld als de werknemer een belang kleiner dan 5% verwerft en het belang niet als een lucratief belang kwalificeert.
- 32 In dit geval is overigens de toezegging van de Staatssecretaris van Financiën dat de aandelen kunnen worden vereenzelvigd met de onderliggende aandelen, zoals verwoord in het verzamelbesluit van 9 maart 2018, nr. 2018-27139, *NTFR* 2018/717, niet van toepassing.
- 33 Zie P.W. Hofman & S. Singh, 'Certificeren van vermogen', *Weekblad Fiscaal Recht* 2017/9.
-